

KONKURS POLONISTYCZNY DLA UCZNIÓW KLAS IV–VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

ETAP REJONOWY

12 grudnia 2023 r. godz. 11.00

Ważne informacje:

1. Masz 90 minut na rozwiązanie wszystkich 14 zadań.
2. Pisz długopisem lub piórem, nie używaj korektora. Jeżeli się pomylisz, przekreśl błąd i napisz ponownie.
3. Pisz czytelnie i zamieszczaj odpowiedzi w miejscu na to przeznaczonym. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie, podobnie jak fragmenty nieczytelne.
4. Zwróć uwagę na to, że w niektórych zadaniach – zgodnie z informacją w poleceniach – oceniane są zapis i poprawność językowa.

Życzymy powodzenia!

Maksymalna liczba punktów	40	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis Przewodniczącej/ego Rejonowej Komisji Konkursowej		

Tekst 1.

Jonathan Swift, *Podróże Guliwera* (fragm.)

Potem udaliśmy się na drugą stronę Akademii, przez projektantów w wiadomościach spekulacyjnych¹ zajmowaną.

Pierwszy profesor, którego ujrzałem, znajdował się w wielkim pokoju, otoczony przez czterdziestu uczniów. Po przywitaniu się, gdy spostrzegł, że bardzo uważnie oglądam wielką maszynę zabierającą większą część pokoju, zapytał, czy nie budzi we mnie zdziwienia, że trudni się udoskonaleniem wiadomości spekulacyjnych za pomocą operacji mechanicznych. Pochlebia sobie, że świat uzna ważność jego wynalazku i że wznioślejsza myśl nigdy w głowie człowieka nie powstała. Wiadomo, jak trudno przychodzi każdemu człowiekowi nauczyć się sztuki i umiejętności, lecz dzięki jego wynalazkowi człowiek najbardziej nawet niewykształcony potrafi niewielkim kosztem i po lekkim ćwiczeniu ciała pisać książki filozoficzne, poetyczne, rozprawy o polityce, teologii i matematyce bez najmniejszej pomocy naturalnych zdolności lub nauk. Zaprowadził mnie do warsztatu, przy którym uczniowie stali ustawieni w szeregach.

Była to wielka rama, mająca dwadzieścia stóp kwadratowych; powierzchnia jej składała się z małych kawałków drzewa w kształcie kostki; niektóre z nich były większe od drugich, a wszystkie połączone ze sobą przez cienkie druty. Na powierzchni sześcianów przyklejone były kawałki papieru, na których napisano wszystkie wyrazy języka krajowego w różnych odmianach, koniugacjach, deklinacjach, ale bez żadnego porządku. Profesor prosił mnie, ażebym uważał, bo chce maszynę poruszyć. Na jego rozkaz uczeń ujął jedną z czterdziestu antab² w ramie będących i obróciwszy je odmienił rozkład wyrazów. Rozkazał potem trzydziestu sześciu chłopcom, ażeby wiersze powoli czytali. Kiedy znajdowali ciąg kilku wyrazów mogących stanowić część zdania, dyktowali je czterem innym chłopcom, którzy to pisali. Ta operacja powtórzona została kilka razy, za każdym obrotem sześcianki naokoło się obracały i wyrazy coraz inne zajmowały miejsca.

Sześć godzin dziennie pracowali uczniowie przy tej nauce; profesor pokazał mi wiele foliów³ powstałych z ułamków zdań, obejmujących, jak zapewniał, skarb wszystkich sztuki i umiejętności, które ułożyć i wydać zamyśla. Lecz zamiar ten wtedy dopiero może przyjść do skutku, a dzieło do wielkiego stopnia doskonałości, jeżeli społeczeństwo zechce dostarczyć potrzebnych funduszy na założenie pięciuset takich maszyn i jeżeli dyrektorowie ich obowiązani zostaną przykładać się wspólnie do wydania tak wielkiego i powszechnie użytecznego dzieła. Zapewnił mnie, że ten wynalazek był owocem wszystkich jego myśli od wczesnej młodości, że użył całego dykjonarza⁴ do tych ram i obliczył ściśle proporcje, jakie są w księgach między rodzajnikami, imionami, czasownikami i innymi rodzajami mowy.

Podziękowałem sławnemu profesorowi za łaskawe pokazanie i objaśnienie mi tego wszystkiego i zapewniłem, że jeżelibym wrócił kiedy do mej ojczyzny, to uznam go za pierwszego i jedynego wynalazcę cudownej maszyny, której kształt dla lepszej pamięci na papier przenieśliśmy i na dowód tutaj załączam. Powiedziałem mu także, że zwyczajem jest u uczonych w Europie przywłaszczać sobie wzajemnie cudze wynalazki i dlatego będzie miał przynajmniej tę korzyść, że gdyby powstał spór, kto istotnie jest pierwszym wynalazcą, ja swoim świadectwem sprawię, że jemu jednemu zostanie przyznany honor pierwszeństwa.

Weszliśmy do szkoły języków, gdzie trzech akademików naradzało się ze sobą o sposobach doskonalenia języka. Jeden z nich był zdania, że dla skrócenia mowy potrzeba wszystkie wyrazy wielozgłoskowe zamienić na jednosylabowe, a wszystkie czasowniki i imiesłowy wyrzucić, bo wszystkie rzeczy możemy wyrażać przez imiona. Drugi sięgał dalej i doradzał zniesienie wszystkich wyrazów, tak żeby rozumować nic nie mówiąc, co byłoby korzystne dla prędkości porozumienia się i arcydobre na piersi, ponieważ rzecz jasna, że od mówienia psują się płuca i nadweręża zdrowie. Sposób na to znajdował taki: żeby wszystkie rzeczy, o których by chciano rozmawiać, nosić ze sobą.

Ten nowy wynalazek zostałby niezawodnie przyjęty, gdyby mu się nie oparło pospólstwo⁵ i kobiety, które zagroziły rewolucją, gdyby chciano pozbawić je wolności mówienia za przykładem ich przodków, tak pospólstwo jest zawsze największym nieprzyjacielem oświaty. Jednakowoż wiele wyższych w tej Akademii umysłów nie zaniedbało stosować się do nowego sposobu wyrażania rzeczy przez rzeczy same, w czym natrafiali na trudność tylko wtenczas, kiedy im trzeba było mówić o różnych materiałach. W takim przypadku musieli dźwigać niezmiernie ciężary, osobliwie jeżeli nie mieli jednego lub dwóch sług silnych dla ulżenia sobie w pracy. Nieraz widziałem takich mędrców uginających się jak nasi kramarze pod ciężarem rzeczy, które dźwigać im przyszło. Kiedy się spotkali na ulicy, składali paki na ziemię, otwierali worki i całogodzinne prowadzili rozmowy, potem pakowali znowu swoje rzeczy, a wzięwszy ciężar na siebie, żegnali się.

Jonathan Swift, *Podróże Guliwera*, tłum. nieznanym, wolnelektury.pl.

¹wiadomości spekulacyjne – [tu:] nauki humanistyczne; filozofia, religia.

²antaba – rączka, uchwyt.

³foliał – tom, książka, wolumen.

⁴dykcjonarz – daw. słownik, leksykon.

⁵pospólstwo – pogardliwie o ludziach niewykształconych, z niższych warstw społecznych.

Zadanie 1. (0–1)

... /1

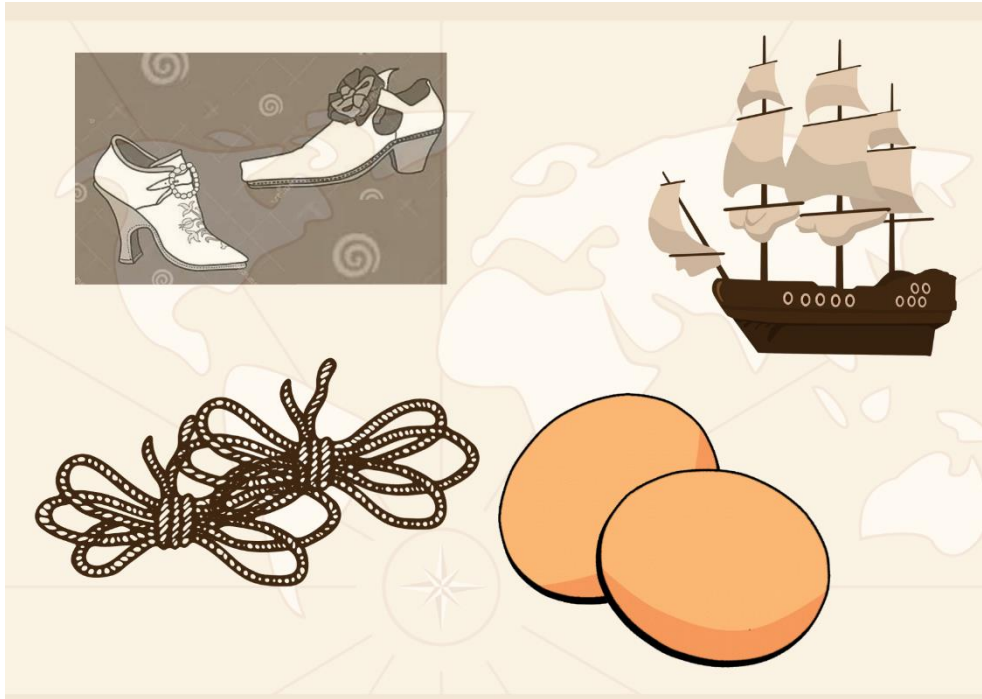
Oceń poprawność podanych poniżej zdań dotyczących fragmentu utworu. Zaznacz, jeśli zdanie jest prawdziwe, a F, jeśli jest fałszywe.

1. W całym przytoczonym fragmencie występuje narracja trzecioosobowa.	P	F
2. Narrator relacjonuje wydarzenia, w których uczestniczył.	P	F

... /1

Zadanie 2. (0–1)

Uczniowie klasy ósmej po przeczytaniu *Podróży Guliwera* wykonali ilustracje. Obejrzyj jedną z nich dotyczącą pobytu w kraju Lilliputów. Wybierz dwa elementy graficzne i wyjaśnij ich związek z treścią tej części lektury.

Element 1.: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

Element 2.: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

Zadanie 3. (0–3)

... /3

Przeczytaj fragment definicji ze *Słownika terminów literackich*.

Satyra (łac. *satura* – mieszanina) – utwór literacki ośmieszający lub piętnujący ukazywane w nim zjawiska – wady i przywary ludzkie, obyczaje, osoby, grupy i stosunki społeczne, postawy światopoglądowe i orientacje polityczne, instytucje życia publicznego, sposoby zachowań i mówienia. Wypowiedź satyryczna wyraża krytyczny stosunek autora do określonych zjawisk życia, wyrasta z poczucia niestosowności, szkodliwości czy absurdalności pewnych sytuacji, nie proponuje jednak żadnych rozwiązań pozytywnych, wzorów lub ideałów, jej naturalnym żywiołem jest ośmieszająca negacja. W związku z tą jednostronnością satyry zwykło się mówić, że przedstawia ona rzeczywistość w »krzywym zwierciadle«, zdeformowaną przez komiczne wyolbrzymienie lub pomniejszenie.

Satyra, [w:] Słownik terminów literackich, red. J. Sławiński, Wrocław 1988, s. 456–457.

3.1. (0–1)

Wyjaśnij, co było przedmiotem satyry w Tekście 1. W wyjaśnieniu oprzyj się na wybranym z niego przykładzie. Nie cytuj.

.....

.....

.....

.....

3.2. (0–2)

Jonathan Swift w liście do Alexandra Pope’a napisał: *Głównym celem, jaki sobie stawiam we wszystkich moich pracach, jest raczej drażnienie świata niż jego zmiana. Czy w Podróżach Guliwera zrealizował ten cel? Wyjaśnij, jak rozumiesz to stwierdzenie i uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do innych fragmentów lektury niż Tekst 1.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0 – 3)

Czy, Twoim zdaniem, wynalazek maszyny do tworzenia książek mógłby być użyteczny? Uzasadnij swoje stanowisko przy pomocy dwóch argumentów. Każdy z nich opatrzyć przykładem zaczerpniętym z powieści Jonathana Swifta i z przedstawionej niżej informacji.

Uwaga! Pamiętaj o poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej.

ChatGPT. Czy można oszukać sztuczną inteligencję nowej generacji?

CZWÓRKA

- Można powiedzieć, że chatbot przeczytał cały internet. Na tej podstawie może dla nas napisać esej, artykuł, poradzić nam, jak opiekować się zwierzęciem czy hodować rośliny. Warto jednak pamiętać, że wszystko, co powie, będzie wtórne i niekoniecznie wiarygodne - przekonuje Joanna Wziętek, specjalistka do spraw cyberbezpieczeństwa.

Jak komunikuje się z nami sztuczna inteligencja najnowszej generacji? Foto: Shutterstock/metamorworks

<https://www.polskieradio.pl/1/0/4339/artykul/3105261,chatgpt-czy-mozna-oszukac-sztuczna-inteligencje-nowej-generacji>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst 2.

Ignacy Krasicki, *Filozof i chłop*

Wielki jeden filozof, co wszystko posiadał¹,
Co bardzo wiele myślał, więcej jeszcze gadał,
Dowiedział się o drugim, który na wsi mieszkał.

Nie omieszkał

I kolegę odwiedzić,

I od niego się dowiedzieć,

Co umiał i skąd była ta jego nauka,

Znalazł chłopca nieuka,

Bo i czytać nie umiał, a więc książek nie miał.

Oniemiał.

A chłop w śmiech: «Moje księgi — rzekł — wszystkie na dworze:

Wół, co orze,

Sposobi mnie do pracy, uczy cierpliwości,

Pszczoła pilności,

Koń, jak być zręcznym,

Pies, jak wiernym i wdzięcznym,

A sroka, co na płocie ustawicznie krzeczy,

Jak lepiej milczyć niżli gadać nic do rzeczy».

¹wszystko posiadał – [tu:] miał całą wiedzę.

... /1

Zadanie 5. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych zdań na temat przesłania bajki Ignacego Krasickiego. Zaznacz P przy zdaniu prawdziwym, a F – przy zdaniu fałszywym.

1. Z bajki wynika, że osoba, która nigdy nie przeczytała żadnej książki, nie może być mądra.	P	F
2. Bajka pokazuje, że należy czerpać inspirację z otaczającej przyrody.	P	F

... /1

Zadanie 6. (0–1)

Uzasadnij, że w podanym fragmencie powieści Jonathana Swifta (Tekst 1.) i w bajce Ignacego Krasickiego (Tekst 2.) wyrażono ten sam stosunek do osób niewykształconych. W odpowiedzi odwołaj się do interpretacji obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

... /1

Zadanie 7. (0–1)

Postawa którego z bohaterów bajki Krasickiego – filozofa czy chłopca – byłaby bliższa Calpurnii Tate, bohaterce powieści Jacqueline Kelly pt. *Ewolucja według Calpurnii Tate*? Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

Tekst 3. i 4.

Mattheus van Hellemont, *Alchemik*
Joaquín Sorolla y Bastida, *Badanie*

pl.wikipedia.org

commons.wikimedia.org

... /3

Zadanie 8. (0–3)

Przeczytaj podaną niżej wypowiedź młodego naukowca, Stanisława Godlewskiego:

[...] *W ogóle zresztą nie wierzę w to, że naukę tworzy się samotnie – samodzielnie się pisze, ale na proces myślowy wpływają rozmowy, dyskusje, konsultacje, przeczytane książki, obejrzone spektakle i filmy – to w gruncie rzeczy wspólny efekt bardzo wielu czynników.* (<https://uniwersyteckie.pl>)

Jaką rolę w rozwoju naukowym odgrywa współpraca? Odpowiedz na pytanie w formie spójnej kilkuzdaniowej wypowiedzi. Odwołaj się do zacytowanych wyżej słów oraz do obu obrazów, pokazując podobieństwo i różnicę między przedstawieniami naukowców.

Uwaga! Pamiętaj o poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej.

Zadanie 10. (0–1)

... /1

Przekształć podane niżej zdanie złożone na pojedyncze, tak aby zachować jego sens.

Miłość do natury, która napędzała mnie już jako sześciolatka, wybuchła z nową siłą.

.....
.....

... /2

Zadanie 11. (0–2)

Od wyrazu podstawowego *korzeń* utwórz dwa wyrazy pochodne będące przymiotnikami i mające różne znaczenia. Utworzone słowa nie mogą być wyrazami złożonymi. Zapisz dwa zdania, które wykażą różnicę znaczenia między oboma utworzonymi przymiotnikami.

korzeń

(przymiotnik 1.) .....

zdanie: .....

.....

(przymiotnik 2.) .....

zdanie: .....

.....

Zadanie 12. (0–1)

... /1

Ułóż podane wyrazy od tego, który ma najbogatszą treść i najwęższy zakres do tego o najuboższej treści i najszerszym zakresie. Uzupełnij tabelę, wpisując do niej oznaczenia literowe wyrazów (A, B lub C).

- A. roślina
- B. dąb
- C. drzewo

Najbogatsza treść	1.	2.	3.	Najuboższa treść
Najwęższy zakres				Najszerzy zakres

Brudnopis